

Oekraïne.

Fragiel staakt-het-vuren, land blijft kruitvat

Het nieuwe staakt-het-vuren in Oekraïne komt er na een reeks voortijdig afgesprongen vredesplannen en akkoorden voor een staakt-het-vuren die niet werden toegepast. De afgelopen weken escaleerden zowel de propaganda-oorlog als het militaire conflict in het oosten van Oekraïne. Analyse door ROB JONES vanuit Moskou. (13.9.2014)

Bij de aanvang van de onderhandelingen in Minsk twee weken geleden beloofde de Oekraïense president Porosjenko dat hij het “stappenplan” naar vrede dat hij eerder in juni aankondigde maar vervolgens opschortte opnieuw zou bovenhalen. De Russische president Poetin stelde dat hij voor vrede was, maar dat Rusland geen betrokken partij was en dat Oekraïne met de rebellenleiders moest onderhandelen. Hij zocht allerhande excuses voor de groep Russische soldaten die in Oekraïne gevangen was genomen en volgens Poetin gewoon ‘verloren gelopen’ was.

Enkele dagen nadat de Oekraïense troepen, door wat volgens hen een Russisch tankbataljon was, zich moesten terugtrekken van de luchthaven van Loehansk, waarschuwde Porosjenko dat Rusland nu overging tot “directe en openlijke agressie” en dat Oekraïne een “oorlog voerde in naam van heel Europa.” Poetin omschreef hierop de regering van Kiev als nazistisch en waarschuwde het westen om zich niet met Rusland in te laten. Hij riep op tot onderhandelingen over een “staat in het zuidoosten van Oekraïne”.

Tot op de laatste minuten voor het staakt-het-vuren werd hard gevochten rond de stad Marioepol. Maar zeker in de eerste uren zwegen de geweren, buiten in enkele afgelegen regio’s waar het nieuws van het staakt-het-vuren schijnbaar pas later bekend raakte. Tegen afgelopen zaterdagmiddag waren er al vermeende inbreuken op het akkoord en dit langs beide kanten. Het staakt-het-vuren kwam er voor de onderhandelingen over de betwiste politieke kwesties. Dat maakt dat velen in zowel Oekraïne als Rusland sceptisch staan tegenover de kansen op succes voor het staakt-het-vuren.

‘Overall ontloffingen in de stad’

Als het staakt-het-vuren stand houdt en er een politiek akkoord

wordt bereikt dat rekening houdt met het terrein dat door de rebellen is veroverd, dan zou dit een belangrijke overwinning zijn voor de rebellen en voor president Poetin. Midden augustus leek het er nog op dat de Oekraïense soldaten onder het mom van ‘anti-terreuroperaties’ de stad Donetsk opnieuw konden innemen. Er werd bericht dat bijna twee derden van de miljoen inwoners de stad zijn ontvlucht om de luchtaanvallen en granaatinslagen te ontlopen. Voor wie bleef, was het leven een nachtmerrie. Volgens een inwoner die op de Russische televisie werd geïnterviewd, “kan je doorheen de stad de inslagen van granaten horen. De bommen vallen op de huizen van vreedzame burgers, op huizen van particulieren, hoge gebouwen, ziekenhuizen, kinderopvang, de infrastructuur van de stad heeft zwaar te lijden. Ze richten de bommen met opzet op de elektriciteitsvoorziening en het water met als doel om de bevolking uit de stad weg te jagen.”

De NAVO en de Westerse machten klagen over de Russische betrokkenheid in het oosten van Oekraïne, maar ze zwijgen over het gebruik van afweergeschut en artillerie door het pro-westerse regime van Kiev en dit tegen de eigen bevolking. De NAVO is de afgelopen jaren overigens in tal van conflicten tussengekomen (van Kosovo tot Libië) om de westerse imperialistische belangen en doelstellingen te verdedigen.

De plannen om de aanwezigheid van de NAVO aan de grenzen van Rusland uit te bouwen zijn opgedreven. Er worden nieuwe basissen opgezet in de Baltische staten, Polen en Roemenië. Er wordt een 4.000 manschappen tellende ‘snelle interventiemacht’ opgezet in Oost-Europa en leidinggevende Amerikaanse politici pleiten ervoor om directe militaire hulp naar Oekraïne te sturen. Canada heeft al beperkte, maar symbolische, hulp gestuurd in de vorm van onder meer slaapzakken. Naast de bekommernissen rond de heerschappij van Kiev denken velen in het zuiden en het

oosten van Oekraïne dat dit conflict vooral een confrontatie is tussen het VS-imperialisme en Rusland.

Sinds midden augustus hebben de pro-Russische troepen de Oekraïense krachten terug gedreven en enkele zware nederlagen toegebracht. Met hun opmars zijn ze naar het zuiden opgetrokken in de richting van de zee van Azov. Een dag voor het staakt-het-vuren kwam Marioepol, een havenstad met metaalfabrieken en een half miljoen inwoners, onder aanvallen van pro-Russische krachten te liggen. De helft van de bevolking is Oekraïens, maar 90% omschrijft zichzelf als Russisch-sprekend. Als voorbereiding op de aanvallen door de rebellen, gingen enkele inwoners over tot het aanleggen van loopgraven en lokale fabrieken leverden barricaden tegen de tanks. Toen het artillerievuur de rand van de stad bereikte, verzamelden honderden mensen met Oekraïense vlaggen op het centrale plein van de stad. De gemeenteraad besloot een speciaal bataljon te vormen op basis van het 'Azov bataljon' dat geleid wordt door extreemrechtse militanten van de Oekraïense 'Nationaal Socialistische Vergadering'. Volgens The Guardian trok het bataljon ook "extreemrechtse vrijwilligers van buitenaf aan, zoals Mikael Skillt, een 37-jarige Zweed die als scherpschutter werd opgeleid in het Zweedse leger en zichzelf omschrijft als een 'etnische nationalist' om in de frontlinie van het bataljon te vechten."

De burgerbevolking lag zwaar onder vuur met willekeurige aanvallen van beide kanten. De lokale gemeenschap heeft uiteraard het recht om zichzelf te verdedigen. Maar omdat de arbeidersklasse niet overging tot democratische etnische grenzen overstijgend comités, konden krachten vijandig aan de arbeidersbeweging op de voorgrond treden en delen van de bevolking op weg naar een oorlog zetten.

Snel veranderende militaire situatie

De vooruitgang van de pro-Russische krachten in het oosten vormt een keerpunt. Midden augustus stonden de niet erkende republieken van Donetsk (DPR) en Loehansk (LPR) op instorten. Dat kwam niet alleen door de aanvallen op burgerdoelwitten door het Oekraïense leger, maar ook omdat de leiding van deze republieken brede lagen van de overblijvende bevolking van zich had vervreemd. Een Russische vrijwilliger die naar Donetsk was getrokken om het nieuwe regime te steunen, kwam ontgoocheld terug. Hij stelde dat "het meest voorkomende gespreksonderwerp onder de bevolking de wetteloosheid en willekeur van gewapende mensen met emblemen van de DPR was. Vooral het gebruik van methoden zoals het willekeurig stoppen van auto's waarbij mensen in uniform een excuus (en soms ook geen) inriepen om chauffeurs uit hun auto te jagen, leidde tot woede. Het ongenoegen nam met de dag toe, ofwel door sociale problemen met het uitstel of niet-betaling van pensioenen en uitkeringen, ofwel door de wetteloosheid van verschillende vertegenwoordigers van de DPR of door de nieuwe regels die werden opgelegd."

De man omschreef ook hoe er een protestbijeenkomst in Donetsk was om op te komen voor het "einde van het geweld en het stoppen van de plaatsing van raket afvuurders boven appartementenblokken die leiden tot aanvallen op vreedzame burgers." De bijeenkomst eindigde met een oproep voor VN-vredestroepen om de stad over te nemen.

Denis Poesjilin nam ontslag als hoofd van de Volksrepubliek

Donetsk in juli. Ook Valeri Bolotov van de Volksrepubliek Loehansk, Alexander Borodai, de premier, en Igor Strelkov, het hoofd van de gewapende krachten van Donetsk, verlieten hun posten in de tweede week van augustus. Ze stelden dat hun opdracht vervuld was of ze waren gewond. Het is meer waarschijnlijk dat het Kremlin zijn invloed gebruikte om meer volgzame figuren aan te stellen, zeker op een ogenblik dat Strelkov een heldenstatus begon te krijgen onder de nationalistische rechterzijde in Rusland.

Herziening van de Russische militaire doctrine

Naarmate de NAVO en de EU verder in het oosten van Europa doordringen, heeft Poetin zijn pogingen om een unie te vormen met Kazachstan en Wit-Rusland opgedreven en wil hij ook de militaire invloed van Rusland versterken. Poetin heeft consistent geprobeerd om de invloed van Rusland in de vroegere Sovjet-staten te vergroten of te behouden. Toen Oekraïne als gevolg van de overwinning van Euromaidan begin 2014 dichter naar de EU opschoof, versterkte de aansluiting van Krim bij Rusland de positie van Poetin in eigen land en daarbuiten. Als antwoord op het voorstel van een 'snelle interventiemacht' van de NAVO wordt de militaire doctrine van Rusland nu herzien. Volgens Gazeta.ru zal er meer aandacht zijn voor de dreiging van 'kleurenrevoluties' en zal er actie ondernomen worden om de opmars van de NAVO te stoppen. Dat kan leiden tot allerhande bedekte operaties waarvan het bestaan ontkend wordt.

De strategie van het Kremlin voor Oekraïne bestaat er momenteel wellicht nog steeds uit om het zuiden en oosten van Oekraïne niet bij Rusland te willen annexeren, tenzij Rusland zich daar later door de gebeurtenissen tot gedwongen voelt. De Russen willen dat de rebellen hun gebied blijven controleren binnen Oekraïne om zo de druk op Kiev op te voeren en verdere stappen in de richting van de NAVO en de EU te stoppen.

Het 'zevenpuntenplan' dat Poetin vorige week voorstelde, bevestigt dit. Het komt in essentie op twee punten neer: de militaire krachten van de DPR en LPR moeten hun opmars stoppen en de regering van Kiev moet het bestaan van de twee republieken erkennen door haar troepen uit deze regio's terug te trekken. Dat zou leiden tot wat het Kremlin een "bevroren conflict" noemt. Zolang de regering van Kiev de voorwaarden van Moskou aanvaardt, zouden er geen acties volgen. Zodra Kiev buiten de lijntjes kleurt, kan Moskou de situatie ontdooien en kunnen er nieuwe confrontaties ontstaan.

Deze eisen zijn niet wat Porosjenko voorstelt. Die wil 'nieuwe verkiezingen' in de betwiste gebieden, 'financiële steun' om de schade te herstellen en hij wil garanties toekennen voor de rechten van de Russisch sprekende bevolking. Maar verder wil Porosjenko ook de ontbinding van de rebellengroepen en het herstel van de vroegere regeringsstructuren.

Opties van Porosjenko zijn beperkt

Het scenario van Rusland en de pro-Russische republieken ligt erg moeilijk voor Porosjenko en zijn westerse vrienden. De opties voor Porosjenko zijn echter beperkt, de oorlog gaat door en de economie is in vrije val. Het BBP zou dit jaar met 6,5% krimpen. Het parlement in Kiev is ontbonden en er zijn nieuwe verkiezingen uitgeroepen voor 26 oktober. Daarmee

hoopt Porosjenko zijn steun te kunnen consolideren. Volgens de peilingen zouden alle partijen die in 2012 verkozen raakten steun verliezen. De steun voor Janoekovitsj en de communistische partij zou samen met ongeveer 40% afnemen tot minder dan 10%. De partijen van zowel Timosjenko als Klitsjko zouden een derde van hun kiezers verliezen en het extreemrechtse Svoboda zou de helft van haar steun verliezen. De twee politieke krachten die het wel goed zouden doen zijn het nieuwe blok van Porosjenko dat door de steun van een afsplitsing van de Vaderlandspartij van Timosjenko aan een derde van de stemmen kan komen. En er is de Radicale Partij die momenteel op 20% in de peilingen staat. Dit is de partij van Oleg Liasjko, een extreemrechtse figuur van dubieus allooi en voormalige vriend van Janoekovitsj die nu waakzaamheidsgroepen in het oosten organiseert. Als Porosjenko toegevingen lijkt te doen aan Poetin, dan kan de nationalistische dreiging gemakkelijk terrein winnen.

Het Kremlin zag de druk van de Oekraïense troepen op de rebellen in augustus en voelde zich verplicht tot een meer openlijke interventie. Met het einde van de zomer wordt Rusland ook geconfronteerd met grotere moeilijkheden in de bevoorrading van Krim. Er is nu enkel een luchtverbinding en een ferry als verbinding met Rusland. Er werd gesuggereerd dat de opmars van de rebellen naar het zuiden een poging was om een doorgang over het land te bewerkstelligen langs de kust van de zee van Azov.

Hoezeer Poetin en zijn minister van Buitenlandse Zaken Sergei Lavrov het ook ontkennen dat er vanuit Rusland openlijke steun is voor de rebellen uit Donetsk en Loehansk, steeds minder mensen in Rusland hechten daar geloof aan. Zelfs op de officiële Russische televisie verklaarde Zacharsjenko, de huidige leider van de Volksrepubliek Donetsk, dat er drie tot vier duizend 'vrijwilligers' uit Rusland actief zijn, waaronder heel wat militaire toplui en soldaten "die hun vakantie liever niet op een strand doorbrengen." Er zijn heel wat verslagen in Rusland van zowel beroepsmilitairen als dienstplichtigen die naar Oekraïne gestuurd worden, vaak tegen hun wil in. Zelfs indien het leger probeert om het nieuws van doden in de doofpot te steken of te verbergen achter het excuus dat jonge soldaten door ongevallen of hartaanvallen om het leven kwamen, dan nog beginnen familieleden van omgekomen soldaten te spreken. Lena Fedorova bijvoorbeeld droeg haar 27-jarige man ten grave. Ze stelde dat ze weet van minstens twee andere doden uit zijn groep, een eenheid die op frontsituaties getraind was voor gevallen van oorlog. "Soldatenmoeders", een Russische mensenrechtenorganisatie, stelt een lijst te hebben van meer dan 400 dode en gewonde Russische soldaten en dat er doorheen de regio aan de grens met Oekraïne ziekenhuizen zijn vol gewonde strijders.

Geen vertrouwen in vredesplannen

Niemand gelooft echt dat het staakt-het-vuren of een vredesplan stand zal houden. Het Kremlin wil een verdere Russische interventie wellicht beperken om de druk op Porosjenko op te voeren, maar het is niet uitgesloten dat Rusland onder druk van de gebeurtenissen verder gaat dan het eigenlijk wil. Zelfs indien er in de loop van de komende weken een vorm van politiek akkoord wordt bereikt, dan nog zullen de onderliggende oorzaken en spanningen blijven en wellicht toenemen.

De westerse machten en het Kremlin hebben geen oplossing voor de situatie en beperken zich tot de combinatie van militaire

dreigementen en acties ondersteund door economische sancties. Sancties geven het Kremlin nieuwe argumenten voor de stellingname rond Oekraïne, terwijl de gewone bevolking in Rusland maar ook in de EU er een prijs voor betaalt. Angela Merkel erkende dit indirect toen ze waarschuwde dat Duitse bedrijven bij nieuwe sancties daar een tol voor zullen betalen. De Duitse economie kende in het tweede kwartaal een krimp, deels door een afname van de handel en van het vertrouwen als gevolg van de sancties. Als antwoord op de Europese sancties heeft Poetin een importverbod ingesteld voor vers fruit en groenten uit Europa. Vrachtwagens vol groenten en fruit werden terug gestuurd naar landen als Griekenland, waar de boeren zware verliezen lijden. De Russische regering stelt dat de westerse sancties de Russische producenten ten goede zullen komen omdat ze de vroegere import voor hun rekening kunnen nemen en daarvoor zullen investeren in nieuwe productie, er zijn zelfs goedkope leningen aan boeren beloofd. De werkelijkheid ziet er anders uit. Een landbouwer verklaarde in de media: "Op televisie zeggen ze dat alles goed verloopt. Maar als wij de banken naar krediet vragen, zeggen ze daar dat ze door de sancties geen geld hebben."

De Russische economie zank al voor de sancties in een recessie weg. Deze situatie is nog erger geworden door de kosten van de integratie van Krim in de Russische economie. Heel wat werknemers van de overheid en van private bedrijven kregen de opdracht om hun vakantie in Krim door te brengen, maar dit heeft de toeristische industrie in Krim amper geholpen. De helft van de bevolking is van die sector afhankelijk. In 2013 waren er meer dan vijf miljoen toeristen op het schiereiland, dit jaar zal het cijfer slechts de helft daarvan bedragen.

De Oekraïense economie is er nog erger aan toe. Het BBP zal dit jaar met vijf tot acht procent afnemen en de nationale munt, de hrivna, heeft 62% van zijn waarde verloren. Ondanks de directe financiële steun van het IMF om de economie op te krikken, is het niet uitgesloten dat het land opnieuw aan de rand van het bankroet komt te staan en eindigt zoals Griekenland of nog erger. Toen het conflict nog beperkt was tot een paar beperkte confrontaties bleven de meeste fabrieken en mijnen in het betwiste zuid-oostelijke gebied van Oekraïne gewoon werken. Maar eens de oorlog een meer vernietigend karakter kreeg, leden de bedrijven en de infrastructuur waaronder de nieuwe internationale luchthaven van Donetsk die werd gebouwd voor Euro 2012, heel wat schade. In veel gevallen was het niet mogelijk om alles draaiende te houden. Er wordt amper nog gewerkt in de mijnen.

Onafhankelijke arbeidersbeweging nodig

Het belangrijkste probleem voor de werkenden en jongeren die een uitweg uit deze catastrofe zoeken, blijft de afwezigheid van massale organisaties of partijen die een klassenbenadering naar voor brengen. Volgens een commentator tonen de mensen in het zuiden van Oekraïne, tussen de 'hete zones' van Krim en Donetsk, een "diepgewortelde angst, een horror tegenover het feit dat er geen enkele kracht in het land in staat is om de horror te stoppen. Ze zien geen politieke kracht in het parlement die het voor hun belangen opneemt."

Volgens een recente peiling denken 57% van de inwoners van Oekraïne dat de militaire campagne van Porosjenko in Donetsk onmiddellijk moet gestopt worden om plaats te maken voor een beleid gericht op het vinden van een compromis. In de

regio's rond Donetsk en Loehansk lag het cijfer nog veel hoger. Maar Porosjenko zal de Russische dominantie over het oosten van Oekraïne niet zomaar toelaten, zeker niet als hij in de rug geduwd wordt door de oligarchen, de nationalistische krachten en zijn internationale vrienden. Maar ook de pro-Russische en pro-kapitalistische leiding van Donetsk en Loehansk zal niet zomaar toegeven. Het kan ertoe leiden dat volledige steden onder vuur zullen blijven liggen en dat loopgraven worden aangelegd terwijl mensen zich in schuilkelders moeten begeven om aan de bommen te ontkomen of op de vlucht gaan.

De werkende bevolking moet zich onafhankelijk organiseren doorheen Oekraïne, om iedereen te mobiliseren die zich wil verzetten tegen de oorlogszuchtige krachten en diegenen die zich baseren op nationalisme en fascisme. De invloed die deze krachten hebben, zal de nachtmerrie alleen maar verlengen. Er is zeker een potentieel om een massabeweging tegen de oorlog te organiseren. Als de werkende bevolking van Donetsk zich zou organiseren met een duidelijke leiding, dan zou dit de steun en sympathie krijgen van soldaten in het Oekraïense leger die niet tevreden zijn met de wijze waarop zij in een militaire campagne gebruikt worden. Zo'n beweging zou naar buiten treden en steun geven aan de familieleden van soldaten die vandaag al protesteren tegen het feit dat hun mannen en zonen naar een oorlog worden gestuurd. Ze zou aan de kant van de bevolking van Mari-oepol staan en hen tonen dat ze tegen de oorlogspartijen kunnen ingaan door zich te baseren op arbeiderssolidariteit. De beweging zou zich richten naar de volledige werkende bevolking doorheen het land om zich te verenigen tegen besparingen, privatiseringen en lage lonen.

In dezelfde peiling die hoger al werd aangehaald, stelden bijna twee derden van de mensen dat de oligarchen van Donetsk en Loehansk verantwoordelijk zijn voor de huidige crisis. Het is moeilijk om het niet eens te zijn dat Akhmetov, een vroeger steunpunt van de afgezette president Janoekovitsj, of Porosjenko en Timosjenko, die Oekraïne in de EU en de NAVO wilden trekken, of de miljardair en gouverneur Igor Kolomojski, verantwoordelijk zijn. Ze werden allemaal oligarch als gevolg van de massale privatiseringspolitiek en de besparingsprogramma's. Maar dat is nog niet genoeg, ze willen steeds meer. De armoede en sociale crisis die voortkomt uit hun plunderpolitiek heeft geleid tot de voorwaarden waarop dit conflict kon ontwikkelen. Ze hebben allemaal aangetoond dat ze de nationale kaart willen trekken om hun macht en privileges te verdedigen.

Zo was Akhmetov gemakkelijk bereid om steun te geven aan de Volksrepubliek Donetsk tot zijn zakelijke belangen onder druk kwamen te staan door het conflict. Om hun steun in het westen van Oekraïne te versterken, riepen zakenlui zonder aarzelen op om de rechten van Russisch-sprekende mensen te beperken. Nadat Rusland Krim overnam, heeft het daar de rechten van de Tataarse bevolking en van de Oekraïners met de voeten getreden. Oekraïne is een land met verschillende bevolkingsgroepen en verschillende talen zijn dominant in verschillende regio's. Er mogen geen beperkingen zijn op het gebruik van gelijk welke taal in Oekraïne en andere talen moeten naast het Oekraïens erkend worden in alle contacten met de regering en de officiële structuren. Voldoende nationale en regionale middelen zijn nodig om te voorzien in taalonderwijs, onderzoek en nationale culturen. Die regio's die autonomie willen, moeten het recht hebben om deze democratische eis te bereiken en zelfbeschikking moet erkend worden, zowel binnen een federale staat of in de vorm

van afscheiding indien de bevolking dat wenst. Er kan geen vertrouwen gesteld worden in de grote bedrijven en hun politieke vertegenwoordigers of hun militaire vleugel. Als die krachten moeten toezien op onderhandelingen of verkiezingen, zal dit tot niets leiden.

Socialisten steunen uiteraard een onmiddellijk en permanent staakt-het-vuren en een onderhandelde vrede. Maar onder wiens toezien en in wiens belang? De lokale reactionaire politici en oligarchen die het conflict aanstookten en gebruikten, kunnen geen blijvende vrede brengen laat staan een rechtvaardige oplossing voor de werkende bevolking van Oekraïne.

Er is nood aan een oplossing op basis van de belangen van de werkende bevolking en de armen doorheen Oekraïne. Een democratisch verkozen bijeenkomst met een arbeidersvertegenwoordiging kan een vreedzame oplossing bekomen op een open en democratische wijze en gebaseerd op de belangen van alle arbeiders.

De vorming van een democratisch verkozen grondwetgevende vergadering met een overwicht van de arbeidersklasse zou volledige democratische rechten voor iedereen, met inbegrip van taalrechten en het recht op zelfbeschikking, toekennen en tegelijk de sleutelsectoren van de economie onder publiek bezit plaatsen zodat de behoeften van de meerderheid van de bevolking en niet de winsten van een kleine minderheid centraal staan.

Oekraïne is het epicentrum van een harde strijd tussen de belangen van de grote westerse bedrijven aan de ene kant en het Russische kapitaal langs de andere. Het zijn niet alleen de oligarchen die verantwoordelijk zijn, het is het kapitalistische systeem dat door de oligarchen, de EU en de VS, de leiders van de rebellen van Donetsk en Loehansk of de Russische elite wordt ondersteund. De enige manier om daartegen in te gaan, is door de bouwen aan onafhankelijke vakbonden en andere arbeidersorganisaties, waaronder ook politieke partijen. Op deze manier kunnen de arbeiders in de Oekraïne samen strijden met de arbeiders uit de buurlanden om het kapitalistische systeem van armoede en onderdrukking, repressie en oorlog te vervangen door een oprechte democratische en vrije socialistische federatie.